

ІВАЩЕНКО А.А., ПОГРІБНЯК Д.С.

доцент кафедри економічного аналізу, студентка 5 курсу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

**ВИЯВЛЕННЯ ЛАТЕНТНИХ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА
ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

В умовах нестабільної економічної ситуації значних труднощів зазнають суб'єкти малого підприємництва, які займаються сільськогосподарською діяльністю, через вплив різноманітних факторів. У зв'язку з тим, що на цих підприємствах аналіз витрат та собівартості, як такий, не проводиться, а розраховуються лише типові показники, варто використовувати методи багатовимірної статистичної аналізу.

Вивченням питань з аналізу виробничих витрат та собівартості продукції сільськогосподарського підприємства займалися такі науковці, як: Андрійчук В.Г., Ковальчук М.І. Кузнєцов В.П., Нелеп В.М., Плетцов С.М., Столярова О.О., Тлучкевич Н.В., Чернецька О.В. та ін. Але незважаючи на це, залишається коло питань, що потребують подальшого вивчення та опрацювання.

Виходячи з наявності значної кількості показників, які характеризують виробничі витрати та собівартість, було сформовано систему показників для оцінки значимості та взаємозв'язку факторів собівартості продукції ТОВ «Колос Шипуватого» (табл. 1.)

Система показників для оцінки значимості та взаємозв'язку факторів
собівартості продукції ТОВ «Колос Шипуватого»

Підсистема показників	Показник	Розрахункова формула	Джерело
Аналіз структури собівартості за елементами витрат	Питома вага матеріальних витрат	$Уд\ МВ = \Sigma \text{ матер.витрат} / \text{собівартість продукції}$	1
	Питома вага витрат на оплату праці	$Уд\ ВОП = \Sigma \text{ витрат на оплату праці} / \text{собівартість продукції}$	1
	Питома вага відрахувань на соц.мероприяття	$Уд\ СМ = \Sigma \text{ відрахувань на соц.заходи} / \text{собівартість продукції}$	1
	Питома вага видатків на амортизацію	$Уд\ А = \Sigma \text{ витрат на амортизацію} / \text{собівартість продукції}$	1
	Питома вага інших операційних витрат	$Уд\ ВР = \Sigma \text{ інших операційних витрат} / \text{собівартості продукції}$	1
Аналіз ефективності виробничих витрат	Коеф. окупності виробничих витрат	$I = C / ВП$, де С- собівартість продукції, ВП - валовий прибуток	3
	I середніх витрат	$I_{\text{ср.расходов}} = (Z1 * P1 / P0 Q1) / (Z0 * P0 / P0 * Q0)$ Z - собівартість; P - ціна; Q - кількість.	2
	I собівартості постійного складу	$I = (C1 * K1) / (C0 * K1)$, де С - собівартість, К-кількість продукції	2
	Економія / перевитрати	$E / П = C1 * K1 - C0 * K1$, де С - собівартість, К-кількість продукції	2

За допомогою прикладної програми «Statgrafic» було проведено факторний аналіз, який показав, що найбільший вплив серед визначених факторів, мають чотири, які на 87,652 % впливають на ефективність управління собівартістю продукції ТОВ «Колос Шипуватого» (рис.1.)

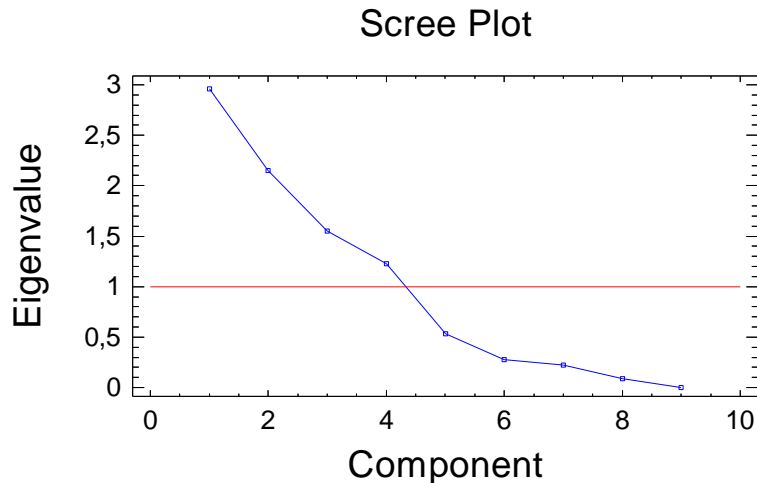

Рис. 1. Зміни власних значень вектора

Виходячи з даних про факторні навантаження було визначено, які саме показники характеризують вплив тих чи інших факторів, а також запропоновано назви цих факторів (табл.2).

Таблиця 2

Система факторів собівартості продукції ТОВ «Колос Шипуватого»

Умовне позначення	Значення факторних навантажень	Показник	Назва фактора
F1	-0,515494 X4	Питома вага видатків на амортизацію	Фактор структури витрат
	-0,527173 X5	Питома вага інших операційних витрат	
F2	-0,341374 X2	Питома вага витрат на оплату праці	Фактор впливу структури виробничих витрат на їх ефективність
	-0,583837 X8	Коеф. окупності виробничих витрат	
	0,52428 x9	I середніх витрат	
F3	-0,632703 X6	I собівартості постійного складу	Фактор підвищення виробничих витрат
	-0,584889 X7	Економія / перевитрати	
F4	0,472887 x1	Питома вага матеріальних витрат	Фактор впливу матеріальних витрат на витрати на соц.мероприяття
	-0,754609 X3	Питома вага відрахувань на соц.мероприяття	

Лінійні комбінації факторів представлені у табл.3., які дозволитимуть визначити кількісну величину фактора.

Лінійні комбінації факторів, які характеризують собівартість продукції ТОВ
«Колос Шипуватого»

Умовні позначення	Складові факторів собівартості продукції підприємства
F1	$-0,515494x_4 - 0,527173x_5$
F2	$-0,341374x_2 - 0,583837x_8 + 0,52428x_9$
F3	$-0,632703x_6 - 0,584889x_7$
F4	$0,472887x_1 - 0,754609x_3$

Для того, щоб в цілому дати оцінку ефективності управління собівартістю, розраховано таксономічний показник рівня розвитку за період 2008-2013 рр. Отримані результати, а також його прогноз представлено на рис.2.

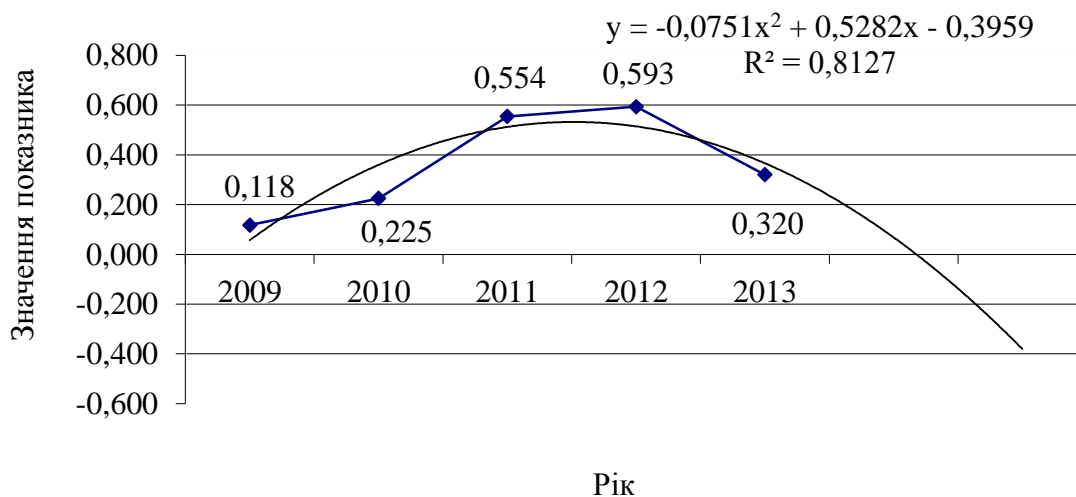

Рис.2. Таксономічний показник розвитку

Виходячи з результатів проведеного аналізу, можна стверджувати про те, що до 2012 року спостерігалось зростання даного показника, проте уже в 2013 року помітний його спад. Лінія тренду також вказує на подальше зменшення таксономічного показника розвитку. У цілому рівень показника не підіймався вище, аніж 0,593, що свідчить про недостатню ефективність управління виробничими витратами та собівартістю на ТОВ «Колос Шипуватого». Це

означає, що керівництву необхідно вжити належних заходів з метою підвищення даного показника.

Використана література:

1. Коваленко О. Ю. Оцінка впливу факторів на рівень конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / О. Ю. Коваленко // Бізнес Інформ. - 2013. - № 2. - С. 12

2. Костецький Я. І. Статистичний аналіз витрат виробництва і собівартості продукції в аграрному секторі / Я. І. Костецький // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. - 2012. - Випуск 5. Том 2. - С. 145 - 150

3. Московчук А. Т., Ліщук В. І., Московчук І. О. аналітичне забезпечення управління витратами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_em/2008_5_2/Zbirnik_EM_08_2_42.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_em/2008_5_2/Zbirnik_EM_08_2_42.pdf)